

KARILAR KOĞUŞU (1974)

KEMAL TAHİR (1910 – 1973)

Genel Bakış

II. Dünya Savaşı'nın bütün şiddetiyle devam etmekte olduğu 1941 – 1945 yılları arasında Tahir, Malatya Cezaevi'ne gönderilmiştir. Cezaevinde yaşamış olduğu deneyimleri, gözlemleri ve tanımış olduğu insanların cezaevine düşüş nedenlerini düzenli olarak not almıştır. "Namuscular" adlı eserin bir devamı niteliğinde olan "Karılar Koğuşu"nda, önceki esere nazaran daha düzenli bir olay örgüsü vardır. Romanlaştırma tekniği açısından "Namuscular"a göre daha başarılıdır. Eseri oluşturan bu gibi niteliklerden "Karılar Koğuşu"nun öz yaşam öyküsel bir roman olduğu söylenebilir. Başka karakterlerin hayat hikayelerine de değinildiği için biyografik eser nitelikleri de vardır. Yazarın "Namuscular" adlı eserinde işlediği neredeyse bütün temalar, bu eserde de karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu sefer; olumsuz toplumsal normlar, cehalet, yoksulluk, ahlaki yozlaşma, savaş, istismar, sömürü, ayrımcılık vb. temalar, kadın karakterlerin gözünden okura sunulur. Malatya gibi kırsal bir beldede yaşayan kadınların içine düşmüş oldukları esenliksiz ortam ve durumlardan kaynaklı psiko-sosyal değişimler yazarın gerçekçi üslubu ve teknikleriyle anlatıda konu edinir. Yazarın müsveddelerinden oluşturulmuş olan eser, on üç bölümden oluşmaktadır. Yayımindan yıllar sonra Halit Refiğ'in yönetmenliğinde senaryolaştırılarak beyaz perdeye aktarılmıştır. Bu film 1990 yılında, 27. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde En İyi Film ödülünü almıştır.

Kişiler

Murat Bey Hayatını gazetecilik yaparak kazanan karakter, "komünistlik" suçlamasıyla siyasi bir suçlu olarak cezaevine düşer. Karakter romanda göstermiş olduğu bütün şahsi nitelikleriyle Tahir'in temsilciliğini yapma görevini üstlenir. Gerek İstanbullu olması gerekse siyasi bir suçlu olarak hüküm giymesi nedeniyle diğer mahkumlar tarafından saygı görür ve onlardan ayrı tutulur. Mahkumlar sıkıntı yaşadıkları her durumda ona akıl danışır ve ondan yardım ister. Sosyalist dünya görüşüne sahip olan karakter verilmek istenen iletilerin yansıtıcısıdır, olayları yorumlar, vakaları anlatır ve diğer karakterlere yol gösterir. Tözey gibi birkaç kadın daha onunla oldukça ilgilidir.

Hacı Abdullah "Namuscular" adlı eserde başkarakterlerden biri olarak karşımıza çıkan Abdullah, Murat'a en yakın olan isimlerdendir. Mehmet adındaki bir dostunu bıçaklayarak öldürmesinden sonra on iki yıl hapse mahkum edilmiştir. Fakat anlatıda onunla karşılaştığımızda cezasının sona ermesine üç ay kaldığını görürüz. Özgürlüğüne kavuştuktan sonra topluma uyum sağlayamayacağını düşündüğü için endişelidir. Anlatının ilerleyen bölümlerinde Abdullah, özgürlüğüne kavuşur ve Murat'ı devamlı ziyaret eder.

Hanım Kuzu Kocası olan Bekçi Bekir Kuzu'yu kendisinden daha genç olan dostu Ali'yle öldürür. Adıyamanlı olan karakter aslında oldukça saf bir kişiliğe sahiptir. Mahkeme sürecinde Ali'yi korumak için bütün suçu üzerine alır. Bunun sonucunda da mahkeme onun hakkında idam kararı verir. Kadının haline acıyan Murat, onun cezasının hafifletilmesi için çözüm yolları arar. Ankara'daki avukat bir arkadaşına kararı temyiz ettirmek ister. Fakat karar değişmez. Kadın karakter üzerinden yazarın idamla ilgili düşünceleri okura aktarılır.

Tözey "Namuscular" adlı eserde oldukça küçük bir rol alan Tözey'in detaylı bir şekilde işlendiği asıl eser "Karılar Koğuşu"dur. Anlatının asıl olay örgüsü onun cezaevine düşmesiyle başlar. Şoför Faik'le etmiş olduğu kavganın sonucunda kısa bir süreliğine hapis cezası alır. İstanbullu Murat'a ilgi duyan kadın karakter onun gündelik işlerini gönüllü olarak yapar. Konuşucu olduğu diyaloglarda ortaya koyduğu düşüncelerle hayat kadınlarının sorunlarıyla ilgili önemli tespitler yapar.

Şefika Annesi olan Ayşe Ana'yı kaybettiikten sonra oldukça müşkül bir duruma düşen kadın karakter, Tözey'in ricası üzerine Murat tarafından yazılan bir dilekçeyle kadınlar koğuşuna gardiyan

olur. Evli ve altı çocuk annesi olan Şefika, göreve başladığı günden itibaren çekilmez ve huysuz bir karaktere dönüşür. Hapishane Müdürü dahil, cezaevindeki herkese kafa tutar, onlarla kavga eder. Ziyadesiyle bencil ve hovarda olan kadın karakter, evli olmasına rağmen başka erkeklerle birlikte olur ve Murat'ı baştan çıkarmaya çalışır.

Anlatıda rol oynayan önemli karakterlerin isimleri kısaca şunlardır: Ayşe Ana, Aduş, Şoför Faik, Gardiyan Abdullah, Gardiyan Yusuf, Başgardiyan, Hapishane Müdürü (Mehmet Erdemir), Çullu'nun Hoca, Ali, Tayıncı Topal Sefer vd.

Öykü

Ayşe Ana ve Murat'ın Durumu

"Aduş deliler gibi ağladı, kendini yerlere çaldı. Küçük dört yaşında, esmer, zayıf bir kızdı. İstanbullu buraya ilk geldiği zaman gözlüklerinden korkmuş, aylarca kucağına çıkamamıştı. Sonra sonra, birbirlerine işte böyle alıştılar. Aduş Türkçeyi ve çiftetelli oynamasını pek kolay öğrendi. Dost oldukları gün, on dört ay evvel, İstanbullu onu duvarın önünde durdurtup ölçmüştü". Gardiyan Ayşe Ana'nın küçük kızı Aduş dört yaşındadır. Küçük kızın Murat'la samimi bir ilişkisi vardır. İkili birbirleriyle oyunlar oynayıp sohbet ederler. Ayşe Ana ve Aduş'un durumları, hapishanede bulunma nedenleri anlatılır. Ayşe Ana gençliğinde güzel ve hovarda bir kadındır. Yaşadığı beldenin namı güzeldir ve her erkeği baştan çıkarmıştır. Ayşe Ana'nın oğlu, annesini ekonomik açıdan sürekli istismar etmeye çalışır. Kadın, hapishanede gardiyanlık yapmasına rağmen oğlu ondan sürekli para ister ve aldığı paraları olur olmadık işler için harcar. Ayşe Ana'nın vefat etmiş olan kocası, geçmişte ona oldukça zulmetmiş olsa da kadın karakter kocasına hakkını verir ve vefalı bir tavır sergileyerek onu özlediğini söyler. Kadınlara çalışma ve seçme-seçilme hakkı veren yöneticilere dua eder. Onlar sayesinde bir iş bulup kendi ayakları üzerinde durabildiği için minnet duyar. Hapishanede gardiyanlık yapan Ayşe Ana, Murat'a yakınlık gösterir ve onunla dertleşir. Çarşıdan istediği bir şeyin olup olmadığını sorar. Daha sonra Sefer gelir ve kadının işten atılacağıyla ilgili yalan söyleyip ona şaka yapar. Murat da bu şakanın bir parçası olur. Ayşe Ana, Aduş'la birlikte Murat'ın odasından çıkarken Hubuş'un Murat'a bir mektup yazdırmak istediğini söyler. Mektup Ankara'ya gönderilecektir.

Üfürükçü Nazmi Topçu

Daha sonra üfürükçülük yapan Nazmi Topçu'nun (Murat tarafından Üfürükçü lakabı takılmıştır) hikayesi anlatılır. "Yedi göbek sülalesi Malatya'da doğup büyümüş olduğu halde, yüzünün esmerliğinden istifade ederek herkese, hatta Malatyalılara karşı bile kavm-i necib-i Arap'a mensubiyet iddiasından çekinmez, bazen "pederi merhum", bazen yuvarlak hesap "cedd-i ebcedimiz" diye başlayarak Mekke'den nasıl geldiklerine dair, çöllerde, kervanlarda, vahalarda geçmiş bir uzun seyahat hikayesi anlatır. Muallimlik, Nahiye müdürlüğü, ihtiyat zabıtlığı etmiştir. Muskacılıktan, üfürükçülükten, bir de en fazla ürktüğü macerası olan hükümete sövmek suçlarından mahkum olup, sabıkayı mükerrere eshabından sayılmaya başlayınca kadar da Halk Partisi'nin müntehibi sanilik vazifesini muntazaman ifa etmiştir". Üfürükçü, paşalara sövmekten dolayı, hiç alakası olmamasına rağmen, siyasi bir suçlu olarak cezaevine atılmıştır. Murat, Nazmi'nin kaldığı odaya ziyaret için gelir. Nazmi onu gayet samimi bir şekilde karşılar ve aralarında Hubuş'un durumuyla ilgili konuşurlar. Nazmi, siyasi suçlu hükmünün kaldırılması için İsmet İnönü'ye kaside yazmaktadır. Hubuş da affedilmek umuduyla bir mektup yazmak ister. Dönemin siyasi suçluları hükümet tarafından fişlenmektedir. Yani suçları sicillerine işlenir. Nazmi, bu durumdan tedirgin olsa da Murat onu teskin etmeye çalışır. Zira kendisi on beş sene önce fişlenmiş ve bunun bir zararını görmemiştir. Daha sonra Murat'ın ısrarı üzerine Nazmi, İsmet Paşa'ya yazdığı kasideyi okur. İkili, bir süre şiir ve sanattan konuştuktan sonra Nazmi, pencereden bir kadını görür. Ona Hubuş'un nerede olduğunu sorar ve ona Murat'ın yanında olduğu bilgisinin verilmesini ister.

Hubuş'un Hikayesi

"Hub, namı diğer Hubuş bacı, 55-60 yaşında şişman kısa boylu bir kadındı. Artık ihtiyarladığından olmalı, yüzünü namahreme göstermemek için fena halde sarılır, fakat bir türlü kocamayan göndü, hala kız oğlan kız sesine benzeyen ince, baygın, işveli kelimelerinde dalgalanır dururdu. Ömründe dört kerecik evlenmişti". "Tefçi Zühre'nin dostu Mehmet'le evleniverdi. Mehmet, Malatya'nın en güzel erkeği sayılıyordu. Henüz otuz yaşında ancak vardı. İş gücü biraz yaşlı kadınlardan para yemektir. Hubuş'u da üç kocadan kalan miras için nikahlamıştı. Reiscumhura ve hükümete hakareten 14 aya mahkum oldu olalı, her ziyarete gelişte harçlık almaktan başka, ticaret yapmak bahanesiyle bir de dükkan sattırılmıştı". Bir süre sonra Hubuş, Murat'ın yanına gelir. Cezaevine düşeli dört ay olmuştur ve onu bu hale düşürenlere lanetler okuyup sitem eder. Hubuş, haksız yere cezaevine düştüğünü düşünerek İsmet Paşa'nın amca kızı Sabiha'ya acıklı bir mektup yazdırmak ister. Hubuş yazdırmak istediklerini söyler Murat ise not eder. Hubuş, mektupta yazılmasını istediği şeyleri

Murat'a söyledikten sonra Hanım çıkagelir. Hubuş'a "Dilim, arkama giydirir kilim... "der. Hubuş kendisiyle alay edildiğini anlar fakat aldırış etmez. Hubuş odadan çıktıktan sonra Hanım ve Murat, onun dava süreciyle ilgili son durum hakkında konuşurlar.

Diğer Kadın Mahkumların Durumu Hanım, "Dostuyla bir olup kocasını zehirlenmekten yatıyordu. Adıyamanlı idi . Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'ne idam maddesiyle sevk edilmişti". Hanım, Sıdika'yı çağırır. Sıdika kaynanasıyla kavga ederken kadının başına sopayla vurduğu için yargılanmaktadır. Murat, alacağı cezanın en fazla beş sene olacağını söylemesine rağmen o, idam edileceğini düşünür ve bundan hayli korkar. Ondan sonra birkaç kadının daha hikayesine değinilir. "İnce bir gölge gelip duvarın dibine durdu. İstanbullu, görmediği halde, bunun zinadan üç aya mahkum edilen Nafia olduğunu anladı".

Hanım'ın İdam Cezasına Çarptırılması İkinci ana bölümde, Hanım'ın idam cezasına çarptırıldığının haberi gelir. Murat bu duruma oldukça şaşırır. Duruşma sırasında hakimin söylediklerinden bir şey anlamayan Hanım, mübaşirin kendisine söylediklerinden sonra hakime feryat etmiş ve kendisine otuz yıl hapis cezası verilmesini istemiştir. Uğruna kocasını öldürdüğü Ali ise, otuz yıl hapis cezası almıştır. Yaşının küçük olmasından dolayı idamdan kurtulan Ali'nin bütün suçu üstlenmesini Murat, Hanım'a daha önce söylemiştir. Fakat Hanım onun bu tavsiyesini dinlememiştir. "Olmaz Ali'mi asarlar." İşte şimdi ne yapacağız? . . Ali'siymiş... Ali'si... Karı gibi karı olsa şu Ali'ye gönül verir mi? Ali, kendisini kurtarmaktan aciz". Hanım, komşusunun küçük oğlu Ali'ye aşık olmuş ve onunla birlikte olabilmek için eşini zehirleyerek öldürmüştür. Hanım bütün suçu üstlenmiş fakat aynı zamanda cinayeti işlediğini duruşmada reddetmiştir. Hanım'ın eşi Bekçi Bekir, Ali gibi oğlanları evine getirip onlarla gönül eğlendirmiş ve eşi de bu sırada ona rakı servisi yaparak hizmet etmiştir. İkilinin arasında geçen konuşmalardan anlaşıldığı üzere, aynı suçları işlemiş olan başka mahkumlar, pahalı avukatlar tutup rüşvet vererek daha az cezalar almışlardır. Hanım'ın durumuna hayli üzülen ve onun adaletsizliğe uğradığını düşünen Murat, onu kurtarmak için bir çıkar yol düşünecektir. Murat, ilk önce Ali'yle görüşmek ister ve Hacı Abdullah'la onun yanına giderler. Ali çocuk koğuşunda kalmaktadır.

Ali'nin Suçu Üstlenmeyi Kabul Etmesi İkili, Ali'nin yanına giderlerken karşılına babasıyla görüşen mahkum bir çocuk çıkar. Baba, oğlunu azarlamaktadır. Oğlan, sevdiği kızla zina yaptığı için mahkum olmuştur ve ailesini oldukça müşkül bir duruma düşürmüştür. Murat, oğlanı biraz azarlar ve babayı teskin etmeye çalışır. Murat ve Abdullah, Ali'nin yanına vardıklarında o, annesi ve babasıyla görüşmektedir. Anne ve baba, oğullarının aldığı cezadan ve yaptığı kötü işten dolayı perişan durumdadırlar. Cezasının indirilmesi için gerekirse her türlü yalanı söylemesini öğütlerler. Murat, Ali'nin ailesine Hanım'ı affetmeleri ve onu gelinleri olarak kabul etmeleri konusunda ısrar eder. Murat, Ali için savcılığa ve gerekli yerlere dilekçe yazacağını söyleyince Ali'nin annesi Hanım'la barışmayı ve görüşmeyi kabul eder. Ali'yle çocuk koğuşuna geçen Murat ve Abdullah, bir köşeye oturup kahve ile sigara içerler. Diğer mahkumlar onları selamlar. Ali, Hanım'ın idam cezası almış olmasından dolayı hayli üzgündür. Suçu kendi yüklenmek istemişse de Hanım, gittiği her yerde kocasını kendisinin öldürdüğünü söylemiştir. Mahkemede ise bunu inkar etmiş olsa da Ali'yi hiçbir konuda sorumlu tutmamıştır. Murat, Hanım'ın kurtulabilmesi için Ali'nin Hanım'ı kandırdığı yalanını uydurmayı tek çare olarak görür. Ali bu yalanı söylemeyi kabul eder. Murat, Ankara'da avukatlık yapan bir arkadaşına da durumu anlatıp davayı temyiz ettirecektir. Sıra Hanım'ı ikna etmeye gelmiştir. Üçlü, kadın karakterle konuşmak için onun yanına gitmeye karar verirler. Üçlü, kadınlar kısmına gelir ve Hanım'ı beklerler. Murat bir sigara içip bitirmesine rağmen kadın gelmemiştir. Onun süslenip hazırlandığını tahmin eder. Hanım, Murat'ın tahmin ettiği gibi kıyafetini değiştirmiş ve süslenmiş bir vaziyette karşılına çıkar. Ali'yi gören Hanım, kendisini kaybederek aldığı ceza karşısında feryat eder. Murat, Hanım'ı cezasının değiştireleceği konusunda ikna etmeye ve onu yatıştırmaya çalışır. Murat, Ali'yle konuştuğu temyiz dilekçesinden Hanım'a da bahseder. Bu sayede onun kurtulabileceğini söyler ve kadın kendine gelir. Lakin, dilekçeye yazılacak olan ifadeyi öğrendikten sonra Hanım, sözlerinin arkasında olduğunu ve ifadesini değiştirmeyeceğini söyler. Kadının Ali'ye duyduğu aşk diğer bütün erkekleri hayret içinde bırakır.

II. Dünya Savaşı'nın Gidişatı ve Hanım'ı Kurtarma Çabaları Üçüncü bölümün başlangıcında, II. Dünya Savaşı'nın müttefik devletlerin lehine döndüğünü ve Kızıl Ordu'nun Avrupa içlerine doğru hızla ilerlediğini görürüz. Murat, savaşın gidişatı ve ülkedeki etkileri üzerine düşüncelere dalmış ve türkü söylerken Tayıncı Sefer odasına girip, temyiz dilekçesini yazıp yazmadığını sorar. Murat, kanunlara göz atmış ve Hanım'ın cezasının hafiflemesinin pek mümkün görünmediğini fark etmiştir. Temyiz kağıdı yazılsa bile Hanım'ın onu imzalaması gerekmektedir ve kararın değişmeyeceği neredeyse kesindir. Murat, Hanım'ın yaşadığı olaya benzer bir hadisenin İstanbul'da yaşandığını, paraya ihtiyacı

olan zengin bir adamın aile kasasını soyarken bekçiyi öldürdüğünü anlatır. Fakat o adam zengin olduğu için idamdan kurtulmuş ve yirmi dört yıla mahkum olmuştur. Ali, Hanım'ı ikna edemedikten sonra Murat, onunla konuşmak için yanına gider. Oldukça kararlı ve sinirlidir. Murat, mahkeme kararını Hanım'a bir kez daha okur ve onu kararını değiştirme konusunda ikna etmeye çalışır. Murat, istidayı imzalamaması durumunda bir daha onunla konuşmayacağını söyleyince Hanım, gözyaşları içinde onun isteğini kabul eder. Konuşmaları dinleyen Sıdika da Murat'la bir derdi hakkında konuşmak ister. Kayın validesini kazayla öldürmüş olan Sıdika'nın eşi askerden dönmüştür. Eşi, annesinin ölümü için onu suçlamamıştır. Eşi yeni bir dükkan açacaktır fakat bunun için biraz sermaye gerekmektedir. Dükkan için Sıdika'nın altınları istenir. Sıdika Murat'la bu konuda konuşup onun fikrini almak ister. Murat, altınların noter aracılığıyla borç olarak verilmesini önerir. Aksi halde eşinin altınları aldıktan sonra onu terk edebileceğini söyler.

Hanım'ı Kurtarmak İçin Yapılan Plan

Hacı Abdullah, Murat'ı ziyaret için geldiğinde Hanım'ın istidasını yazıp yazmadığını ona sorar. Murat gerekli dilekçeyi yazmış ve Abdullah'ı da şahit olarak göstermiştir. Fakat dilekçenin pek işe yarayacağını düşünmemektedir. Hanım için yalancı şahitlik yapacaklardır. Şahitlik konusunda ne yapacaklarını konuştuktan sonra Nafia'nın durumundan ve Malatya'daki dini istismarcıların yaptıkları faaliyetlerden bahsederek. Aralarında çeşitli konular üzerine bir süre konuştuktan sonra Aduş önden Ayşe Ana arkadan onun odasına girerler. Aduş yaramazlık yaptığı için Ayşe tarafından kovalanmaktadır ve küçük kız korunmak için Murat'a sığınır. Ayşe'den gelen haberlere göre; Murat'ın Ankara'daki avukat arkadaşına göndereceği istidadan dolayı Hanım, gece gündüz ağlamaktadır. Onun yazacağı dilekçe nedeniyle idamının kesinleşeceğini düşünür ve Ali için üzülür.

Nazım'a Mektup ve Eğlence Meclisi

Dördüncü bölümde Murat, Nazım Hikmet'e savaşın gidişatıyla ilgili bir mektup yazmaktadır ve duyduğu saz sesinin kimden geldiğini düşünür. Murat'ın yazdığı mektupta Kızıl Ordu'nun Limberg'e girdiği bilgisi yer alır. Daha sonra mektupta Hacı Abdullah'ın tahliye olmasına günler kaldığına değinir. On iki yıl içinde bir dünya savaşı yaşanmış ve bitmiştir. Sözde ıslah olmak için bunca zaman hapis yatmış olan Abdullah'ın ıslah olup olmadığını kimin denetleyeceğini sorgulayarak ceza sistemini eleştirir. Ona göre cezaevleri suçluları ıslah etmemektedir. Aynı zamanda mektubunda Tözey'in cezaevine düşmüş olduğundan ve Abdullah'ın bu yüzden biraz neşesinin yerine geldiğinden bahseder. Sefer onun odasına girer ve Tözey'in onu beklediğini haber verir. Cezaevinde bir akşam eğlencesi düzenlenmiştir. Kadınlar kısmından erkeklere içi kahve dolu fincanlar gönderilir. Ayşe Ana, kadınlar tarafından yapılan kahveleri erkeklere dağıtır. Tözey onların kahve falına bakacaktır. Aduş Murat'la birlikte gülüp eğlenmektedir. Müzik eşliğinde türkü söylenir, Aduş dans eder, kahveler içilir ve birçok kişi eğlenceye katılır. Kahveler içildikten sonra Murat, Tözey'e seslenerek fallara bakmasını ister. Tözey Murat'ın sesini duyunca onun sözünü ikiletmez. Murat'ın falına bakan Tözey, Murat'tan hoşlanan bir kadın olduğunu ve bu kadının bazı özelliklerini söyler. Murat bunun doğru olmadığını söyler fakat bahsedilen kadının Tözey olduğu anlaşılır. Sırayla herkes birer türkü okuduktan sonra sıra Murat'a gelir. Başkalarının türkü okumasından oldukça hoşlanan Murat kendisi bu konuda pek yetenekli olmasa da kimseye borçlu kalmak istemez ve kendisinden isteneni yapar. Daha sonra odasına geri dönen Murat, cezaevine düşmenin ve insanın mahpus olmasının ne kadar kötü, insanlık dışı bir durum olduğunu düşünür. Kedisi Mahpus'la ilgilenir ve Nazım'a yazdığı yarım kalan mektubu tamamlar.

Murat'la Tözey'in Tanışması

Ertesi gün Murat, kadınlar kısmına gelen bir mektubun okunması için oraya çağrılır. Kadınlar koğuşuna doğru giderken Tözey'le karşılaşır ve konuşmaya başlarlar. Mektupların arasında Tözey'e yazılmış bir aşk mektubu da vardır. Fakat mektuplar şoför Faik aracılığıyla Tözey'e ulaşmaktadır. Bir gün Tözey, Faik'e kendisine bir mektup gelip gelmediğini sorunca Faik'ten olumsuz cevap alır. Bunun üzerine Tözey, Faik'e hakaretler eder ve bu yüzden cezaevine düşer. Mektuplaştığı adamın utandırdığı için bir aracı kullanmış olmasını hazmedemez. Murat, kadınların ona bir kazak örmeleri için yün almıştır. Alınmış yünü gören Tözey, Murat'a çorap örmeyi önerir. Zira eldeki yünle ancak bunun olabileceğini söyler. Tözey'in bütün ısrarlarına rağmen Murat, Nebahat Hanım'ın onun için kazak yapmasını ister. Zira cezaevinde para oldukça değerlidir ve tasarruflu olmak zorundadır. Bunun üzerine Tözey, onun kıyafetlerini yıkama ve arada sırada yemeğini yapmayı ister. Murat mahcubiyetle onun bu iyiliğini kabul eder. Daha sonra dama oynayan arkadaşlarının yanına giden Murat, Sovyetlerin Almanya'ya doğru ilerlemesi üzerine sohbet eder.

Hacı Abdullah'ın İçsel Bunalımları

Akşam vakitlerinde yine bir eğlence meclisi düzenlendikten sonra Murat, odasına çekilir. Ardından onu Abdullah ziyarete gelir ve birlikte sohbet etmeye başlarlar. Cezaevinde geçen on iki yıl, ölüm, ahiret gibi konular üzerine tartışılır. Abdullah özgürlüğüne

kavuşacağı için mutlu fakat aynı zamanda endişelidir. Dış dünyaya epey yabancılaşmıştır. Abdullah Tözey'in hikayesini anlatır: "Bu asıl Akçadağlıdır. Gelin olduğu zaman on üç yaşında yokmuş. Fukara olduğundan bir ortakçıya vermişler. Oğlan babayığit ama fakir... Ağası buna göz koymuş. Bir gün, böyle orak zamanı, hizmetkarlara yemek götürürken yolunu beklemiş, zorla üzerine çökmüş. Tözey -o zamanki ismi Edibe- herifle boğuşmuş. Yüzünü, gözünü yaralamış. Teslim olmamış. Ağa buna öfkelenmiş. Devir, eşkıyalık devri. O gece kocasının koynundan dağa kaldırmışlar. iki ay dağda dolaştırdılar. Sonra kocası kabul etmedi. Pezevenge bak pezevenge... Ulan eşkıyalara karşı on üç yaşındaki karı ne bok yesin. Lakin bey, sen orospu dersin... Lakin Tözey'in yüreği değme erkekte yoktur". Hacı Abdullah; geneleve ilk gidişini ve orada neler yaşadığını, kimlerle birlikte olduğunu ve hayat kadınlarının maruz kaldığı zor koşulları anlatır. Hacı Abdullah, genelevde çalışan Emine adlı bir kadına aşık olmuş ve bağlamasını o günden sonra daha sık tıngırdatmaya başlamıştır. Abdullah, Emine yüzünden Mustafa adlı arkadaşını bıçaklamış ve bundan dolayı komiser, Emine'yi öldürmesiye dövmüştür.

Cezaevi Ziyareti Beşinci bölümde Tözey'i, genelevdeki iş arkadaşları ziyarete gelmiştir. Onu ziyaret edenler arasında emniyet güçlerinden çeşitli kademelerde görev yapan memurlar da vardır. Tözey'in yanında Murat da vardır ve onu iş arkadaşlarıyla tanıştırır. Murat'ın yaptığı iyilikleri anlatıp onu arkadaşlarına metheder. Murat, cezaevine düşme nedeninden, geriye kalan ceza süresinden, ailesinden ve Sinop'ta hapis yatan kardeşinden bahseder. Akşam vakitlerinde gelenek haline gelmiş olan kapı önü sefası başlamadan önce Ayşe Ana, Murat'ın odasına girer. Ona birkaç paket marka sigara verir ve bunların Tözey'den geldiğini söyler. Söylediklerine göre Abdullah, Tözey'e vurgundur. Murat, Tözey'den gelen sigaraları kabul etmez. O köy sigarasına alışmıştır. Ayşe Ana, Tözey'in ondan hoşlandığını ve ikramı geri çevirilirse kızın üzüleceğini söyler. Murat onun kalbini kırmadan hediyein geri iade edilmesini ister. Tözey, Murat'a vurulduğu gibi Murat da Tözey'den hoşlanmaktadır. Murat, onun sigaralarını Ayşe'yle geri gönderdikten sonra uzun bir süre Tözey'i düşünür. Uzun zamandır kadın yüzü görmemiş olan Murat, cinsel açlığını ilk defa böylesine yoğun bir şekilde hisseder. Tayıncı Sefer, Murat'ın odasına gelir. Tözey'in ağladığını ve onun ona kötü şeyler söylemiş olduğunu söyler. Murat içine düşmüş olduğu durumdan iyice bunılır. Kendisinin anlayamamış olması onun iyice canını sıkır. Sefer'in ısrarı üzerine Murat, biraz nazlanmasına ve kızmasına rağmen Tözey'in yanına gidip onunla konuşmayı kabul eder. Sefer'le birlikte kadınlar kısmına doğru giderler. Tözey ağlamaktadır. Murat'a sigaraları almadığı için sitem eder. Murat, misafir olarak kabul ettiği Tözey'den daha fazla hediye almayı kendine yedirememiştir. Murat, Tözey'in her isteğini kabul ettikten sonra odasına dönmek üzere koğuştan çıkar. Bu sırada Abdullah'la karşılaşır. Abdullah Murat'a Tözey'le konuştuklarını anlatır. Murat, hayat kadınlarının ruh hallerindeki ani değişimlere şaşırır. Abdullah'ın anlattığı kişiyle az önce görmüş olduğu Tözey birbirinden oldukça farklıdır.

Kadınlar Kısmına Bir Erkeğin Girmesi Altıncı bölümün başında, gardiyan Vahap ve Murat sohbet etmektedirler. Vahap köyündeki zorlu yaşantıdan, kadın-erkek ilişkilerinden, sevdiği bir kızı nasıl kaçırdığından ve evliliğinden bahseder. Kadınlar hakkında uzun uzun konuşurlar. Bir süre sonra dışarıdan bir ses gelir. Kadınlar kısmına bir erkek girmiştir. Koğuşa giren erkek yakalanmadan kaçmayı başarmıştır. Adamın hangi kadın için geldiği düşünülür. Murat, Tözey'den şüphelenir. Gardiyanlar kadınlar kısmına gelerek etrafı incelemeye ve mahkumları sorgulamaya başlarlar. Bulunan delillerden koğuşa girenin bir jandarma olduğu anlaşılrsa da Başgardiyan bunu kabullenmez. Daha sonra Murat, daktilonun başına geçer ve Başgardiyan'ın söylediklerini zabta geçirir. Kadın mahkumların sırayla ifadeleri alınır. Hanım, idam edileceğini düşündüğü için oldukça korkmuştur. Fakat daha sonra durumun kendisiyle alakalı olmadığını anlayınca rahatlar. Tözey de Başgardiyan'a buradakilerin mahkum olduğunu ve bu tarz hadiselerin yaşanabileceğini söyleyip zabtın yırtılmasını ister. Tözey suçu üzerine alır ve konu daha fazla uzamadan kapanır. Böylesine bir durum daha önce Başgardiyan'ın başına gelmiş ve oldukça kötü bedeller ödemiştir. Bundan dolayı mahkumlara sert davranmıştır.

Olayın Aydınlığa Kavuşması Ertesi gün saat ona gelmeden önce Sefer, Murat'ın odasına girerek Tözey'in onu görmek istediğini söyler. Murat hazırlanır ve kadının yanına gider. Dün geceleri hadise üzerine konuşurlar. Dün gece kadınlar kısmına gelmiş olan erkek, Jandarma Yusuf'tur ve Sıdık'ayla görüşmüştür. Murat dün gece kendince yapmış olduğu tahlilde bunu anlamıştır.

Ayşe Ana'nın Ölümü Yedinci bölümün başlarında mahkumlar, Ayşe Ana'nın ölümü üzerine konuşurlar ve onu iyilikle anırlar. Ayşe Ana için kadınlar kısmında mevlit okutulacaktır ve bunun için hazırlık yapılmaktadır. Mevliti okuyacak olan Çullu'nun Hacı adlı bir karakterin hikayesi Murat tarafından anlatılır. Mirasyedi bir tiplene olan Hacı, birçok kirli işe girdikten sonra kadın tacirliği

yapmaya başlamış ve bu yüzden birçok cinayete sebep olmuştur. Kadın düşkün olan karakter iki kadınla evlidir. Kendi evini umumi ev gibi işletmiştir. Çullu'nun Hacı'yla yapılan sohbet sırasında bir sofı grubu gelir. Dua edip çeşitli dini ritüeller yaparlar. Tarikat lideri olan Rıza Bey, Şeyh Saidi Kürdi'nin risalelerini bulundurmaktan tevkif edilmiştir. Daha sonra Hacı tarafından mevlit okunmaya başlanır. Herkes okunan mevliti dinlerken Murat, derin düşüncelere dalar. Mevlitte anlatılan hikayelere değinir ve bunların akıl dışılığı karşısında kendisini eleştiri yapmaktan alıkoymaz. Arapça okunan Mevlit, Murat tarafından Türkçeye çevrilir ve anlatıda geçen olayları kendi içinden yorumlar. "insan siyasi hayvandır" sözü doğru. İşte Süleyman Çelebi üstatımız da Alevi-Sünni kavgasına karışmış... İstanbullu'nun gülmesi tuttu. Avcunun içine öksürdü". Mevlit okuma işi bittikten sonra Murat huzura kavuşur. Mevlitte anlatılan hadiselerle zerrece inanmasa da toplumsal görevini yapar ve kendisinden beklenildiği gibi davranır. Onun aklında olan tek şey Tözey'dir.

Hayat Kadınlarının Ziyareti İlerleyen günlerde Tözey'in çalıştığı umumi evdeki kadınlar, Murat'ın methini işitmiş ve cezaevine gelmişlerdir. Murat onlarla karşılaşmamak için odasından çıkmamaktadır. Sefer, Murat'ın odasına girip ona bir ziyaretçi geldiğini söyler ve Murat, gardiyan Abdullah'la konuşur. Abdullah'ın odasına giren Murat, umumi ev çalışanlarıyla karşılaşır. Davet üzerine kadınların yanına oturur, onları süzer ve onlarla sohbet eder. Kısa bir sessizlikten sonra Murat, Çullu'nun Hoca'nın geneleve düşen Rum eşinden ve diğer eşi Azzet'ten bahseder. Hayat kadınları genelevdeki tecrübelerinden ve Hoca'nın derdine nasıl çare olacaklarından bahsederler. Hacı, Azzet'le evlenmeye söz vermiştir. Bundan dolayı Murat, diğer kadınlarından Azzet'e göz kulak olunmasını ister. Kadınlar onun bu isteğini kabul ederler. Başefendi, kadınlar kısmı için yeni bir gardiyanın alındığını haber verir. Alınan kadın gardiyanın adı Şefika'dır. Hacı Abdullah onu tanımaktadır ve onun ne kadar kötü tabiatlı bir kadın olduğunu diğerlerine anlatır. "- Genç değil. Altı çocuk anası... Boyuyla beraber oğlu var. Kendisi 35 yaşındayım diyor ama, sen korkma, yukarı çık. Kırk de.. - Kocasını razı mıymış? - Kocasını mutlaka tanırısın. O da adliyeciyi sayılır. Adıyaman'da cezaevi memuru idi. Bir mahpus kaçırdı da açığa çıkardılar. Üç aya mahkum ettiler. Mübaşirlikte, kolculukta bulunmuş. Şimdi inhisarda çalışıyor. Altı ay evvel burada yatmış".

Şefika'nın Gardiyan Olması Sekizinci bölümün başında Şefika'nın, Ayşe Ana'yı iyilikle andığını, onun acı çekmeden hayata gözlerini yumduğunu söylediği görülür. Şefika'nın, annesi öldükten sonra yaptıkları ve Murat'la ilgili duydukları üzerinde durulur. Murat'la Müdür, Şefika hakkında konuşurlar. Şefika, Müdür'ün aile dostudur. Kocasını tanımaktadır. Uzun bir süredir cezaevine daktilocu alınmasını isteyen Murat'a Şefika'nın bu işi yapabileceğini söyler. Murat, Şefika'nın işe alınması için istida yazmıştır. Eski bir mahkum olan kocasıyla tanışmış ve kocası Şefika'yı Murat'a emanet etmiştir. İlk iş gününe hayli süslenmiş vaziyette gelmiş olması Müdür'ü kızdırmış ve o, Murat'ı onu uyarması için tembih etmiştir. Murat, Şefika'ya Müdür'ün söylediklerini aynen aktarır. Murat'ın sözleri üzerine Şefika cazgırlaşır ve amansızca savunmaya geçip Müdür'e söver. Zaman içinde Şefika, bütun gardiyanlarla tartışır ve herkesin nefretini kazanır. Kadın karakter, işe başladıktan sonra kişilik olarak tamamen değişir ve tahammül edilmez bir karaktere dönüşür. Ertesi sabah Murat'ın odasına gelen Şefika, onu Tözey'in gönderdiğini söyler ve bir isteği olup olmadığını sorar. İkili arasında geçen diyalogda Şefika'nın Murat'la kırıttığı görülür. Şefika ona geçmiş yaşanmışlıklarından ve hapis hane tecrübelerinden de bahseder. Bir süre sonra Aduş, Murat'ın odasına girer. Şefika, Müdür'ün tavırlarından rahatsızdır ve Murat aracılığıyla onu uyarır. Murat giyinmek için diğerlerinin odadan çıkmasını ister.

Tözey'in Cezaevinden Çıkması Bir ay hapis cezası almış olan Tözey'in özgürlüğüne kavuşmasına günler kalmıştır. Murat'la sohbet eden Hacı Abdullah, bir işi olduğunu söyleyerek odadan ayrılır. Kısa bir süre sonra Abdullah, Başgardiyan'la birlikte Murat'ın odasına gelir ve Gardiyan Abdullah'ın Tözey'i, cezaevinin düzenini bozmaktan dolayı şikayet edeceğini söylerler. Murat, Gardiyan Abdullah'la görüşmek ister ve onu yanına çağırır. Ona bazı tehditler savurarak şikayet dilekçesini ondan alır ve yırtıp atar. Murat'ın istirahatte olduğu bir vakit Şefika onun odasına girer. Şikayet dilekçesi hakkında hiçbir şey bilmediğini söyler kocasıyla ilgili sitemlerde bulunur. Daha sonra Tözey, Murat'ın odasına onunla vedalaşmak için gelir. Bir süre odasında oyalanan Murat, Tözey'i görmek için aşağıya iner. Nebahat'la karşılaşan Murat onunla sohbet ederken Tözey çıkagelir. Tözey, onlara selam vermiş olsa da Nebahat onun selamını almaz ve Nebahat ile Murat, Tözey hakkında konuşmaya başlarlar.

Kurban Kesimi ve Şefika'nın Boşanma İsteği Dokuzuncu bölümün başında Hanım ile Murat sohbet etmektedir. Murat, kadının halini ve hatrını sorar. Bir süre önce almış olduğu yünden kazak yapılmıştır ve Murat, Hanım'ın ördüğü kazağı giyer. Dışarıdan Tözey'in geldiği haberi duyulur. Kısa bir

süre önce cezaevinden çıkmış olan Tözey, kurban kestirmek istemektedir. Onun isteği yerine getirilir ve cezaevinin önünde bir kurban kestirilir. Ardından Başçavuş Rıfki, hayvandan çıkan etlerin yarısının askerlere dağıtılmasını ister. Murat, onun bu teklifini kabul etmez ve ikili birbirleriyle tartışmaya başlarlar. Başgardıyan olayı yatıştıran isim olur ve etin cezaevine ait olduğu hususunda anlaşılır. Bütün gün ortalıkta görünmemiş olan Şefika, Murat'ın odasına gelir. Dişlerini yaptırdığını söyleyerek ona kur yapar. Daha sonra kocasını boşamak isteğinden bahseder. Murat onu kararından vazgeçirmeye çalışsa da kadın karakter kararını vermiştir. Eşinin ayrılma isteğini öğrenmiş olan Remzi, hayli üzgün bir halde Şefika'nın yanına gelerek kararından vazgeçmesi için ona yalvarır. Çabaları olumlu bir sonuç vermez. Ardından Remzi, Şefika'nın işten çıkarılması için Murat'ın bir dilekçe yazmasını ister. Murat bunu yapamayacağını söyler. Remzi Müdür'e, Murat'ın Şefika'nın aklını çeldiği yönünde şikayette bulunmuştur. Müdür Mehmet ile Murat, Şefika ve Remzi hakkında konuşurlar. Kurban eti meselesinden dolayı Murat'a karşı kin güden Başçavuş Rıfki, Tözey'in cezaevini ziyaret etmesine engel olmak ister. Bunu öğrenen Murat, Başçavuş Rıfki'yi tehdit eder. Aralarında geçen konuşmalardan sonra Tözey'e yasak getirmekten vazgeçildiği konusunda anlaşılır.

Hacı Abdullah'ın Özgürlüğüne Kavuşması Tözey'in özgürlüğüne kavuşmasından sonra sıra Abdullah'a gelmiştir. Hacı Abdullah bugün on iki yıllık hapis cezasını doldurmuş ve dışarıya ilk adımını atacaktır. Murat'la aralarında geçen diyaloglarda, verdiği sözleri tutması tembih edilir, mümkün olduğunca ziyarete gelmesi istenir, birlikte geçirdikleri zaman üzerine konuşulur, evleneceği kadından bahsedilir, ne iş yapacağını düşünür ve Murat ona birçok nasihatte bulunur. Tahliyesi saat on ikide gerçekleşecek olan Abdullah, Başçavuş tarafından o saate kadar bekletilir. Ayrılık saati geldiğinde Abdullah dostlarıyla helalleşir ve onlarla vedalaşır.

Hacı Abdullah'ın Ziyareti Cezaevinden çıkmasının ardından kısa bir süre sonra Abdullah, Murat'ı ziyaret etmeye gelmiştir. Abdullah evlenmek istemektedir fakat uzun zamandır kadın yüzü görmemiş olduğu için cinsel performansının ne durumda olduğunu test etmek ister. Onların konuşması devam ederken Tözey aralarına dahil olur. Murat, Abdullah'ın derdini ona anlatır. Aralarından bir süre konuşurlar ve Tözey, Murat için Sefer'e yağ ile bal bırakır. Murat odasından çıktığında Hanım ile Abdullah'ı konuşurlarken görür. Murat, Abdullah'a bazı tavsiyelerde bulunur. Abdullah cezaevinden ayrılırken Şefika'nın geldiği görülür. Bir süre sonra Hacı Abdullah cezaevine yeniden uğrar. Tözey'in başka bir adamla birlikte olduğu haberini getirmiştir. Annesinin evlendireceği Eplemeli Ayşe ise ona yüz vermemiştir. Gardıyan Abdullah'ı baştan çıkaran Şefika, ona evini sattirmiştir. Ardından Sefer de Murat'ın odasına girer ve Abdullah, Sefer'i Şefika'nın yanında gördüğü için onu uyarır. Gece vakitlerinde Murat, daktilosu başında hikaye yazmaktadır. Gardıyan Abdullah onun odasının boş kalmasını beklemektedir. Bu sayede Murat'ın odasında Şefika'yla görüşebilecektir. Durumu anlayan Murat odadan ayrılır. Şefika'yla Gardıyan Abdullah görüşürler. Kapıyı dinleyen Murat, onlar konuşurken bir yandan konuşulanları not almaya çalışmaktadır.

Şefika - Gardıyan Abdullah - Remzi İlişkisi Ertesi gün Şefika'nın kocası Remzi, Murat'ı ziyarete gelmiştir. Remzi'nin öğrendiklerine göre Şefika ile Abdullah birlikte Malatya'dan kaçmışlardır. Remzi, Murat'a bir zina davası dilekçesi yazdırmak ister. Murat onun bu isteğini kabul etmez ve kaçan ikilinin paraları bittikten sonra mutlaka geri döneceklerini söyler. Aradan geçen bir ay sonra Murat'ın tahmini gerçek olur. Abdullah geri dönmüş ve Şefika'yla yaşadıklarını Murat'a anlatmaktadır. Paraları bitmiş olan kaçaklar, Remzi'yi de yanlarına alıp Adana'ya yerleşeceklerdir. Şefika, Abdullah ve Remzi beraber yaşayacaklardır. Aradan geçen üç gün sonra Şefika, gözü morarmış bir vaziyette Murat'ın karşısına çıkar. Abdullah'la para konusunda kavga etmişlerdir. Bir sonraki gün üçlü, bir trene binip Adana'ya giderler.

Aduş'un Babası Abuzer'in Cezaevine Düşmesi Hacı Abdullah, Murat'a vermiş olduğu sözü tutamamış ve gizlice umumi eve gitmektedir. Parasının çoğunu hayat kadınlarına harcamış ve Murat'tan tavsiye istemektedir. Murat ondan ümidi kesmiştir ve bahsin karşılığında alacağı muhallebiyi ondan ister. Abdullah'ın annesi Karı Bey oğluna gelin aramaktadır. Aralarında uzunca bir diyalog geçtikten sonra Abdullah gider ve Aduş, Murat'ın yanına gelir. Küçük kızın ardından Sefer de Murat'ın yanına gelir ve elindeki kağıdı ona verir. Bir asker kaçağı olan Aduş'un babası Abuzer, inzibat tarafından alıkonulmuştur. Murat, kızlara geçici bir aile bulmak konusundan Abuzer'i ikna eder. Çocuklar için mahkumlardan yardım toplanır. Üç ayrı çocuk üç farklı aileye verilir ve konu böylece halledilmiş olur.

Hanım'ın İnfazı Romanın son bölümünde Murat, "Gülistan" adlı eseri okumaktadır. Eski başgardıyan muavinlerinden Ali Efendi onun odasına girip Murat'ı çay içmeye davet eder. Ali Efendi ve

Murat, çaycı Kel Hasan'la birlikte oturup muhabbete dalarlar. Kel Hasan onlara, hapishane tecrübelerini ve fabrikada çalıştığı dönemde ölümcül bir hastalığa yakalanmış olan Nadire'nin hikayesini anlatır. Murat, Tözey'in yeni dostuyla birlikte Malatya'dan ayrıldığını öğrenir. Bir süre sonra Hanım'ın infaz emri gelir ve gece vakitlerinde cezasının işleme konması emredilmiştir. İnfaz süreci başladığında Ali Efendi ve Kel Hasan, Murat'ı odasında yalnız bırakırlar. Hanım, askerler tarafından sürüklenerek infaz alanına götürülür ve zavallı kadın çığlıklar atarak Murat'tan yardım ister. "- Murat ağabey yetiş... Murat ağabey beni asmaya götürüyorlar... Murat ağabey... diye haykırdı. Murat, adının ilk çağrılışında yumruğunu ağzına götürdü. İkincide, senelerdir unuttuğu bir hareketle elini arka cebine, tabanca taşıdığı zamanlar, silahın sertliğini lezzetle hissettiği kalçasına attı. Sonra, makaslı sustalısının saklı bulunduğu köşeye doğru bir adım attı". Ertesi sabah Kel Hasan, Hanım'ın idam edilmesini Murat'a anlatır. Murat son olarak Kel Hasan'ın anlattıkları karşısında içinden şöyle der: "- Herkes yavaş yavaş kana taraftar oluyor galiba... Malatya Belediyesi'nin sabık köpek zehirleyicisi, Adalet'in otuz liralık gardiyanı ve dün gecenin amatör celladı, yedi çocuk babası zavallı Kel Hasan bile, 'Kan, içerdeki pislikleri temizleyecek...' diyor. Bir parça kan... ""

Temalar

Siyasal

Savaş II. Dünya Savaşı'nın gidişatı bu romanda Müttefik devletlerin lehine döner. Gelişmeleri pürdikkat ve heyecanla gazetelerden ve radyodan takip eden Murat, Kızıl Ordu'nun ilerleyişiyle ilgili haberleri sevinçle takip eder. Anlatının ilerleyen bölümlerinde Murat, kendisi gibi komünist olan Nazım Hikmet'e savaşın durumu ve Kızıl Ordu'nun ilerleyişiyle ilgili mektuplar yazar. Almanya'nın savaşı kaybetmesi artık kaçınılmazdır ve bu durumdan dolayı bazı Almanya destekçileri de taraf değiştirmeye başlar. Ancak savaşın gidişatı her nasıl olursa olsun, çoğu mahkum Almanları desteklemeye devam eder. Savaş boyunca denge politikası yürütmüş olan devlet kademelerinde de ciddi karışıklıklar olur.

İrkçilik Almanların, II. Dünya Savaşı'nı kaybedeceği artık su götürmez bir gerçeğe dönüşmüş olsa da, toplumdaki taşlaşmış anlayışlarda neredeyse hiçbir değişiklik olmaz. Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalma Alman yanlısı siyasi tutum, II. Dünya Savaşı'nda da devam eder. Bunun en önemli sebebi toplumda Türkçülük, Pantürkizm ve İslamcılık gibi ideolojilere ciddi derece rağbet olmasındandır. Uzun yıllar çeşitli badireler atlatmış ve ezilmiş olan toplum olabildiği kadar içine kapanmıştır.

Yozlaşma Eser boyunca üzerinde en çok durulan konulardan biri, yargı kolundaki yozlaşmadır. Yargı süreçlerinde yargılanan kişinin suçluluğu ya da suçsuzluğundan ziyade, zengin ya da fakir olmasına bakılmaktadır. Ali için eşini öldürmüş olan Hanım Kuzu idam cezasına çarptırılır. Fakat aynı suçu işlemiş olan bir sertabib, otuz yıla cezalandırılmıştır. Yargıdaki ve devletin diğer kademelerindeki çifte standart anlayışı şiddetle eleştirilir. Hacı Abdullah, Hanım ve Ali hakkında şöyle der: "Paraları olsaydı bunlar kurtulurdu bey...". Murat'a göre hapishaneler suçluyu ıslah etmemektedir ve idam kararları ise insanlık dışı uygulamalardır.

Toplumsal

Cehalet Bahsi geçen izlek, "Namuscular" adlı eserde işlenen olaylara ve konulara benzer bir biçimde ele alınır. Marksçı dünya görüşünü savunan yazar, toplumda egemen olan cehaletin sebebi olarak iktisadi sıkıntıları gösterir. Erkek ve kız çocukları oldukça küçük yaşlardan itibaren çalışmak ve hayatlarını kazanmak zorundadır. Bu da onların iyi bir eğitim alamamalarına, gelenekçi dogmalar ve baskıcı toplumsal normlarla kuşatılıp kısırılmalarına neden olur. Yıllarca ezilmiş ve baskı altına alınmış olan karakterler birçok açıdan istismar edilmeye ziyadesiyle açıktırlar. Emek sömürüsü, dini ve cinsel istismar bunların en başında gelir.

Ayrımcılık Özellikle Malatya gibi mikro toplulukların yaşadığı beldelerde, hayatlarını normal yollardan kazanamayan kadın karakterler, ahlaki olmayan işler yapmaya mecbur olurlar. Hayat kadınlığı, kadınların daha iyi bir kazanç elde etmek için yapmaya mecbur kaldıkları işlerden biridir. Bir fabrikada ya da tarlada çalışarak hayatını idame ettirecek kadar ücret kazanamayan kadınlar, daha iyi bir gelir elde edebilmek için kendilerini umumi evlerde bulurlar. Kadınlar, işgücü bakımından sömürüldükleri gibi, cinsel ve ahlaki açıdan da sürekli sömürülmektedirler. Cumhuriyet dönemiyle birlikte kadınlar oy verme hakkı kazanmış ve işgücünde yer edinmeye başlamışlardır. Ancak toplumda kadına yönelik alışlagelmiş olan baskıcı normlar pek değişmemiştir.

İstismar Tahir'in eserlerinde en çok işlenen izleklerden biri olan "istismar" kavramı, çeşitli biçimlerde karşımıza çıkar. İstismar kavramı yazarın eserlerinde genel olarak; din, emek ve cinsel sömürü biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Marksçı yazar insanların karşılaştığı bütün sorunların temeli olarak mevcut siyasi ve ekonomik sistemi gösterir. Emeği sömürülmekte olan insan zamanla içinde yaşamış olduğu dünyaya yabancılaşmaya ve ahlaki değerlerini yitirmeye başlar. Sömürü sisteminin çarkları altında ezilmiş olan karakterler, dini açıdan istismar edilmeye ve cinsel açlık duymaya hatta sapkınlaşmaya itilirler. Cezaevinde geçen anlatıda rol oynayan her karakter, hayattan ve gelecekte umudunu kesmiş mahkumlardır.

Ahlaki Yozlaşma Ortaya çıkış tarihi bilinmeyen dogmatik geleneklere bağlılık, eğitimsizlik, sorgulamama, empati yoksunluğu, bedensel arzular, iktisadi düşkünlük, savaş, içinde yaşanılan esenliksiz ortam, toplum baskısı, çıkarıcılık ve ezilmişlik anlatıyı oluşturan kurgusal toplumun içine düşmüş olduğu ahlaki bozulmayı meydana getiren yegane nedenlerdir. Erkeklerin çeşitli nedenlerle işledikleri cinayetler sonucunda cezaevine düşüşlerinin anlatıldığı "Namuscular"ın aksine yazarın bu eserinde, sevdikleri erkeklere kavuşmak için eşlerini öldüren kadınların hikayeleri anlatılır. Hayatta kalma içgüdü ve cinsel açlık, kadınların da ahlaki bakımdan ciddi yozlaşmaya maruz kalmasına neden olmuştur. Fakat kadın karakterlerin erkeklere nazaran, işledikleri suçların arka planında romantik gerekçeler de görmekteyiz. Örneğin; komşusunun küçük oğlu Ali'ye aşık olan Hanım Kuzu, onunla birlikte olabilmek için eşini öldürür. Kadın karakter Ali'yi gerçekten sevmektedir. Zira mahkeme sırasında onu korumak için bütün sorumluluğu üzerine alır.

Yoksulluk Bütün dünyayı kuşatmış olan savaşın neden olduğu yıkım ve kıtlık, insan emeğinin sömürülmesi ve eğitimsizliklerinden dolayı uğradıkları haksızlıklara başkaldırmasını bilmeyen toplumun genel olarak iktisadi durumu sefalet denebilecek boyutlardadır. Anlatıdaki karakterler yoksulluklarından dolayı şikayet etseler de, bunun sebeplerini anlayabilecek bir bilince sahip değildirler. Çoğu her türlü felaketin tanrıdan geldiğine inanarak kadercı bir anlayışla başlarına geleni kabul ederler. Hastalara ilaç bulmak oldukça güçtür. İnsanlar standart besin ihtiyaçlarını bile çoğu zaman karşılayamayacak durumdadırlar. Murat, Kel Hasan'ın hasta kızının iyileşmesi için iyi beslenmesi gerektiğini söylediğinde şöyle cevap alır: "Duydun mu Ali Efendi... Duydun mu? Yumurtayı bulsak biz içeceğiz... Eti bulsak biz... Şaka mı ediyorsun beyim...".

Psikolojik

Anomali İnsan hayatındaki keskin ve köklü değişimler tinsel olarak onun dengesizleşmesine neden olur. Hayata karşı duyulan bıkkınlık, gelecek endişesi ve güvensiz bir ortam insanın kendisini kaybetmesine ve derin endişeler duymasına neden olur. Malatya Cezaevi'ne düşmüş olan çoğu karakter, hayatlarında yaşamış oldukları ani ve köklü değişim nedeniyle karamsarlığa kapılırlar ve gelecek kaygısı yaşarlar. Karakterler kurtuluş için din istismarcılarından medet umarlar ve şiddete yönelik eğilimlerinde artış gözlemlenir. Hanım Kuzu idam cezası aldıktan sonra ciddi derecede bunalım yaşar ve içgüdüsel davranışlarında aşırılıklar gözlenir. Cezaevine düşmüş ve karamsarlığa gömülmüş olan karakter, benliğindeki son umut kırıntılarına sarılarak dilediğini yapmak ister.

Bunalım İnsan doğasına aykırı, kapalı, dört duvarla çevrilmiş ve güvensizliğin doruk noktasına çıktığı bir ortama tıkmış olan karakterler, en ilkel içgüdülere tutunarak hayatta kalma mücadelesi verir. Yaşamış oldukları hayatın ağırlığı ve gelecek kaygısı karakterlerde bunalımlı bir ruh halinin oluşmasına sebep olur. İçinde buldukları şartlar karakterlerin özgüvenlerini ve özsaygılarını yitirmelerine neden olur. Gelecekte ümidini kesmiş ve özgürlükleri neredeyse tamamen kısıtlanmış olan karakterler neredeyse kafese tıkmış birer vahşi hayvana dönüşür. Fakat aynı zamanda bütün yaşam enerjileri de tükenme noktasına gelmiştir.

Şiddet İçinde yaşadıkları toplumun dogmatik töreleri ve baskıcı toplumsal normları nedeniyle oldu olası ezilmiş olan kadınların cezaevine düşmelerinin en önemli sebebi cinayet; yani şiddettir. Baskı altına alınmış, sömürülmüş, istismar edilmiş, özgürlükleri kısıtlanmış, ezilmiş ve dışlanmış olan kadın karakterler, istediklerini elde etmek ya da varlıklarını hissettirmek için şiddete başvurmuştur. Töze: "Biz buraya camiden gelmedik. Kimimiz hırsız, kimimiz katil... Kimimiz orospuyuz" der.

İlişkisel

Cinsellik Cezaevindeki mahkumların çoğu cinsel açlık veya sapkınlık sonucunda işledikleri suçlardan dolayı hüküm giymiştir. Dış dünyada bedensel ihtiyaçları ve içgüdüleri bastırılmış olan

kadınların cezaevine düşmüş olmaları onları çok daha zor bir duruma düşürür. Anlatıda kadınlarla ilgili yapılan betimlemeler genellikle cinsel içeriklidir. Cezaevinde tutuklu bulunan kadınlar cinsel açıdan açlık yaşadıkları gibi erkekler de aynı durumdadır. Ziyadesiyle başına buyruk ve hovarda bir kadın karakter olan Şefika, söylemleri ve davranışlarıyla Murat'ı baştan çıkarmayı başarır. Murat zaman zaman ona karşı cinsel bir açlık duyar. "Bir gece karılar konuşuyorlarmış. Hubuş olacak rezil, 'Bu kadar erkek, dişsiz ne yapar biçareler... Bunlar hep ölür,' demiş de Nafia, 'Bacım sen bana bak. Onları hiç olmazsa ele gelir. Bizimki için için yanar tutuşur ya...' demesin mi?".

Çarpık İlişkiler Anlatıda yer alan birçok karakter, ensest veya yasak ilişkiler sonucunda cezaevine düşmüş ya da hüküm giymekten son anda kurtulmuştur. Hanım Kuzu, komşusunun genç oğlu Ali'ye aşık olduktan sonra kocasını zehirleyerek öldürür ve sevdiğiyle birlikte olur. Evli olmasına rağmen başka kadınlarla evlenip cinsel arzularını doyumak isteyen erkek ve kadın karakterlere rastlanır. Sevdiği kadınla birlikte olduktan cezaevine düşen bir karakter, hapisten çıkar çıkmaz sevdiği kadının kız kardeşiyle birlikte olur. Şefika evli olmasına rağmen birçok erkekle birlikte olur ve iki erkeği aynı anda idare etmeye çalışır.

Aşk Anlatıdaki kadın-erkek ilişkileri genel olarak cinsel birlikteliklere dayansa da romantik duygular besleyen karakterlere de rastlanır. Örneğin Tözey, Murat'tan hayli hoşlanır ve Murat ona pek yüz vermese de kadın karakter onunla ilgilenmeye, günlük ihtiyaçlarını gidermeye ve onunla sohbet etmeye devam eder. Fakat hapisten çıktıktan sonra Tözey'in başka bir erkekle Malatya'yı terk ettiği öğrenilir. Hanım Kuzu da, kendisinden yaşça oldukça genç bir çocuğa aşık olduğu için eşini öldürür ve mahkeme sırasında Ali'yi korumak için bütün suçu üstlenir.

Arkadaşlık Cezaevindeki çetin ve zorlu şartlar, insanları şüpheli ve güvensiz karakterlere dönüştürür. Fakat bunun yanında, birbirleriyle samimi ilişkiler kuran karakterlere de rastlanır. Murat ve Hacı Abdullah arasındaki dostluk sıkı bir birlikteliğe dayanır. Hapishaneden çıkmasına oldukça az bir süre kalan Hacı Abdullah özgürlüğüne kavuştuktan sonra Murat'ı ziyaret etmeye ve onun ihtiyaçlarını karşılamaya devam eder.

Kişi İncelemesi

Murat Bey (Yardımsaver, Sorgulayıcı)

Karakter Hayatını gazetecilik yaparak kazanan karakter, "komünistlik" suçlamasıyla siyasi bir suçlu olarak cezaevine düşer. Karakter romanda göstermiş olduğu bütün şahsi nitelikleriyle Tahir'in temsilciliğini yapma görevini üstlenir. Gerek İstanbullu olması gerekse siyasi bir suçlu olarak hüküm giymesi nedeniyle diğer mahkumlar tarafından saygı görür ve onlardan ayrı tutulur. Mahkumlar sıkıntı yaşadıkları her durumda ona akıl danışır ve ondan yardım ister. Sosyalist dünya görüşüne sahip olan karakter verilmek istenen iletilerin yansıtıcısıdır, olayları yorumlar, vakaları anlatır ve diğer karakterlere yol gösterir. Tözey gibi birkaç kadın daha onunla oldukça ilgilidir. Cezaevinde geçen anlatıda başkarakterin oynadığı en önemli roller; mahkumlara adli ve manevi konularda yardımcı olmak, onlara yol göstermek ve olayları kendi dünya görüşü ile tezleri çerçevesinde yorumlamaktır. Murat Bey; duyarlı, bilinçli, yardımsaver, dostane, özgürlükçü, ilerici, eleştirel, alaycı/ciddi, meraklı, güdümlü, nazik/kaba, cömert, güvenilir, uzlaşmacı, hoşgörülü ve sosyal bir karakterdir.

Etkinlikler "Namuscular" adlı eserin bir devamı niteliğinde olan romanda Murat Bey, daha önce oynamış olduğu rolü devam ettirir. Siyasi bir suçlu olarak on beş yıl hüküm giymiştir. Gazetecilik yaparak ve hikayeler yazarak hayatını idame ettirir. Kardeşi de onun gibi siyasi bir suçlu olarak Sinop Cezaevi'ne düşmüştür. Sosyalist dünya görüşüne sahip olan Murat, Nazım Hikmet'in en yakın arkadaşlarından ve onunla mektuplaşır. Mahkumların sorunlarını dinler ve onlara adli işlerde yardımcı olur. İsteğe göre dilekçe veya mektup yazar. Genç sevgilisiyle birlikte olabilmek için zehirleyerek öldürmüş olan Hanım'ı idam cezasından kurtarabilmek için davayı temyiz ettirir ve yalancı şahitlik yapmaya niyetlenir. Ancak temyiz dilekçesi savcılık tarafından delil yetersizliğinden dolayı geri çevrilir. Hanım, Ali ve Hacı Abdullah'la çeşitli konular üzerine diyaloga girer. Hapishaneye düşmüş olan kadın mahkumların suçlarını dinler ve kendi ağzından olayları yorumlayıp elinden geldiğince onlara yardımcı olmaya çalışır. Anlatıdaki odaklayım kadınlar kısmı üzerine yoğunlaştığı için cinayetten dolayı hüküm giymiş olan kadınların hikayeleri üzerinde durulur. Hayat kadınları, eşini aldatan kadınlar, zina suçluları, eşini öldüren kadınlar, çeşitli anlaşmazlıklar nedeniyle ailesindeki bir kişiyi öldürmüş olan kadınların hikayeleri anlatılır. Malatya genelevinin namılı çalışanlarından biri olan Tözey, cezaevine düştükten sonra Murat'la oldukça yakınlaşır. Tözey, Murat'a vurulduğu gibi Murat da

Tözey'den hoşlanmaktadır. Uzun zamandır cinsel bir tecrübe yaşamamış olan Murat, yaşadığı cinsel açlık sebebiyle Tözey'i sürekli düşünmektedir. Aralarında sıkı bir dostluk ilişkisi kurulur fakat bu daha fazla ileriye gitmez. Murat; din, millet, devlet, yargı ve ceza sistemi, dogmatik gelenekler, cinsellik ve insani zaafarla ilgili eleştirilerini sürekli dile getirir ve diğer karakterlerle tartışır.

Etkileşim Anlatının başkarakteri olan Murat, olay örgüsünün ilerlemesinde ve vakaların aydınlatılmasında oldukça önemli bir rol oynar. Eserin en etkin karakteridir. Söylemleriyle çeşitli konular hakkındaki düşüncelerini ve tezlerini okura sunar. Anlatıda verilmek istenen iletileri okura yansıtma görevini üstlenir. Özellikle iç monologları aracılığıyla onun tinsel durumu ve dünya görüşüyle ilgili detaylı bilgiler ediniriz. Anlatıda yer alan bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Yardımsever Mahkumların ve cezaevi çalışanlarının her sorunuyla ilgilenmeye ve dertlerine çözüm bulmaya çalışır: “- Yarayı gene azdırmışsın Ayşe Ana. Galiba ekşi yedin. - Yedim. - Bir de utanmadan yedim diyor. Sana kaç kere söyledim. Ekşi yersen yaran çalışır. - Ne yapalım? İçerlerim yaniyor benim evladım... Benim içerlerim yaniyor... - Kız, iç yanarsa hemen ekşi mi yenecek? Biraz sabretmez misin? - Adam sen de Murat Bey'im... Acıdan ötmüş demesinler de çok yemiş de çatlamış desinler... - Hastasın. Evde niye oturmadın?”.

Dürüst Murat, düşünceleri söylemekten çekinmeyen bir karakterdir. Nazmi Topçu, cezaevinden nasıl kurtulacağı üzerine düşünürken Murat, ona yapması gerekeni söyler: “- İyi ama ben bu sicilden hiç hazzetmiyorum, bu sicili kazımanın kolayı... - Kolayı, sadakat... - Neye sadakat? Alay mı ediyorsunuz hazret? Biz kime sadakatsizlik ettik. Sarhoş bir adam kahvede bir terbiyesizlik etmiş. Lahavle... - Bak ne güzel biliyorsunuz. Mesele basit, basit olduğu için de üzölmeye değmez. Ben on beş senedir fişliyim, hiçbir zararını görmedim”.

Vicdanlı Çaresiz duruma düşmüş olan karakterleri teskin etmeye çalışır: “- Kız, neden ağlıyorsun? Buradan iyi yer yok. Baksana etrafımızı zaptiyeler çevirmiş. Hayırsız girer korkusu çekmiyoruz. Tayın da geliyor. Kız, sus. Ben ne halt edeyim? Memlekete şu kadar uzakta, anam yok, babam yok... Kimsem yok... Fazladan karı da yok. Senin oğlan, hiç değilse, karıyla beraber. Sevineceksin. Çamaşırı yıkanyor, yemeği pişiyor. Gülecek yerde, bir de utanmadan ağlıyorsun”.

Uzlaşmacı Kavgalı olanları barıştırmaya çalışır: “Bak, Ali'ye ceza verdiler diye sen kızılıyorsun. Bir hata olmuş, insan affeder. Kan da bir kabahat işlemiş. Seni onu affetmezsen, senin oğlunu da başkaları affetmez. Ali'nin yüzünden kocasından oldu, canından oldu. iki çocuğundan oldu. Siz, Ali'nin yanına geliyorsunuz. Eksik olmayın. Onun yanına gelen yok ki...”

Cesur Oldukça gelenekçi bir topluluk içinde yaşarken inanç konusundaki eleştirel düşüncelerini çekinmeden söyler: “Köylü "Bana rızkımı ökülzle eşek veriyor," demeye utanmış olmalı. "Allah veriyor," diye bir büyük yalan uydurmuş. Mırıl mırıl tövbe ediyorsun. Korkma, yavrum, günahın boynuma... Yalnız senin değil, bütün dünyadaki emsalinin günahı boynuma... Gavur, Müslüman, Çingene, putperest ne kadar fukara varsa cümlesinin günahı boynuma...”.

Sorgulayan “O zaman kimse kimseyi ayıplamaz. Kimse kimseyi doğru yola getirmez. Zaten doğru yol kalmaz. Zaten marifet Allah'tan korkup yahut da "Cennete gideyim ne olacaksa! " deyip iyilik etmekte değil ki... Allah'a, cennete, cehenneme inanmadan iyi olmak marifet... Öteki türlü sü alışveriş oluyor. Pazarlık oluyor. Yani Allah bile, kullarına boş boşuna söz geçiremeyeceğini anlamış da, "Ey kullarım, iyi olursanız sizi cennete koyarım." demiş”.

Alaycı Ayşe Ana'nın mevlidi sırasında Murat, oldukça alaycı düşüncelere kapılır: “Ankara'nın Hacı Bayram Camii'nde, on gün gazetelerde ilan edildikten sonra okutulanlar da dahil olduğu halde, bütün gelmiş, gelecek mevlitlerin hiçbiri, okuyana verilen ücret ve dinleyenlere dağıtılan şerbet bir tarafa bırakılırsa bugünkü kadar, sahiden sevap kazananı ve işe yarayanı olmamıştı”.

Hanım Kuzu (Düşüncesiz, Aşık)

Karakter Kocası olan Bekçi Bekir Kuzu'yu kendisinden daha genç olan dostu Ali'yle öldürür. Adıyamanlı olan karakter aslında oldukça saf bir kişiliğe sahiptir. Mahkeme sürecinde Ali'yi korumak için bütün suçunu üzerine alır. Bunun sonucunda da mahkeme onun hakkında idam kararı verir. Kadının

haline acıyan Murat, onun cezasının hafifletilmesi için çözüm yolları arar. Ankara'daki avukat bir arkadaşına kararı temyiz ettirmek ister. Fakat karar değişmez. Kadın karakter üzerinden yazarın idamla ilgili düşünceleri okura aktarılır. Oldukça naif bir kişiliğe sahip olan Hanım, cezaevinde geçirdiği her gün endişe içindedir. Sevdiği adamı ve hayatını kaybetmekten hayli korkar. Murat'ın onu kurtarması için yalvarır. Fakat aynı zamanda Ali'nin suçu üstlenmesini istemediği için ifadesini değiştirmek istemez. Kişilik özellikleri olarak Hanım Kuzu; duyarlı/duyarsız, bilinçsiz, aşık, gaddar/merhametli, endişeli, umutsuz, neşeli/mutsuz, karamsar, dostane, inatçı, sosyal, sorumsuz/sorumlu, düşüncesiz, dizginsiz, takıntılı, kızgın/sakin, değişken ve sitemkar bir karakterdir.

Etkinlikler “Dostuyla bir olup kocasını zehiretmekten yatıyordu. Adıyamanlı idi. Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'ne idam maddesiyle sevk edilmişti” “Hanım'ın icabı şöylece düşünölmüştü: "Türk milleti namına icrayı muhakemeye ve itaya hükme mezun mahkeme falan tarihte, Adıyaman'ın Kapıcamı mahallesinde, bila numaralı hanede mukim, Bekçi Kazım Kuzu'nun karısı Hanım Kuzu ve Ali Yıldız taraflarından zehirlenerek taammüden öldürüldüğünü tespit ediyordu. Dinlenen şahitler, hükümet doktorunun ve İstanbul Tıbbi Adlisi'nin otopsi raporları, maznunların açık ikrarları ve bu ikrarların zat hadiseye uygunluğu cürmü sabit kılıyordu. Hanım Kuzu, kocasına yumurta pişirmiş, yumurtaya, halk arasında köpek zehiri veya sıçanotu denilen arsenik serpmiş, babasının kucağına oturup yumurtadan yemek isteyen ve bir lokma da yiyen büyük kızı 7 yaşındaki Ayşe'yi , 'Babanı rahatsız etme' diyerek hemen mutfağa götürüp yoğurt içirmek suretiyle muhakkak bir ölümden kurtarmıştı. Maznun Hanım Kuzu, her ne kadar mahkemede kocasını zehirelemediğini, Ali ile hiçbir münasebeti olmadığını, kocasının vakadan bir gece evvel polislerle sabaha kadar rakı içtiğini, sabahleyin ele kendisini bilmez bir halde iken bir dükkanda iki kiloya yakın tel kadayıfı yiyerek eve polislerin kollarında ve sızmış olarak getirildiğini, öldüyse bu içkiden, yahut yediği tatlıdan öldüğünü, eskiden beri kendisine nameşru surette gözleri olan polislerin iftirasına uğradığını, gerek karakolda, gerek müstantiklikte ve gerekse müddeiumumilikteki ikrarları sorulduktan, cebri maneviye maruz bırakıldıklarını, hayatını ve namusunu kurtarmak için istenilen şekilde ifade verdiğini, polislerin garazına ve iftirasına kurban edilmekte olduğunu söylemiş ve diğer maznun Ali de aynı ifadeye bulunmuş ise de, her iki maznunun, maktul Kazım Kuzu askerde iken gayrı meşru münasebete başladıkları ve bu münasebeti rahatça devam ettirebilmek için Kazım'ın vücudunu ortadan kaldırmayı tasmin ve tasavvur ederek neticede tasavvurlarını kuvveden fiile çıkardıkları şahitlerin ifadelerinden anlaşmış olmakla Türk Ceza Kanunu'nun 450. maddesinin falanca bendi mucibince Hanım Kuzu'nun ölüm cezasına çarptırılmasına ve diğer mazmun Ali'nin ise 18 yaşını bitirip 21 yaşını ikmal etmediğinden Türk Ceza Kanunu'nun (...) maddesi mucibince suçuna uyan ölüm cezasının 30 sene ağır hapse indirilmesine temyizi kabil olmak üzere müttefikan ve maznunların yüzlerine karşı karar verildi (...)”. Murat, Hacı Abdullah ve bir gardiyanla yalancı şahitlik yaparak ayrıca Hanım'ın ifadesini değiştirerek davayı temyiz etmek ister. Delil yetersizliğinden dolayı gönderilen dilekçe savcılık tarafından reddedilir. Ali ve Hanım, cezaevinde aşklarını bir süre daha yaşamaya devam ederler. Romanın sonunda Hanım'ın infaz emri gelir. Askerler tarafından yaka paça götürülür ve infaz işlemi yapılır. Kadın karakter infaz yerine götürülürken son çare olarak Murat'ın onu kurtarması için feryat etmiştir. Hanım infaz edilir ve geride kalan Ali, iflah olmaz derecede bunalıma düşer.

Etkileşim Eserin olay örgüsü Hanım'ın hikayesi üzerinden ilerler. Anlatıda oynamış olduğu rol oldukça edilgen olsa da hikayesi hayli önemlidir. Malatya kadınlarının yaşadığı adaletsizlik, içine düşmüş oldukları toplumsal çöküntü ve ahlaki çürümüşlük onun hikayesi üzerinden anlatılır. Yazar, kadın karakter üzerinden idam cezasının insanlık dışı bir uygulama olduğunu da vurgulamak istemiştir.

ÖRNEK ANILAR

Cazibeli İki çocuk annesi olmasına rağmen Hanım, oldukça güzeldir. Murat dahi ona karşı cinsel bir haz duyar: “Böyle bir kelimeyi söylerken bile işveli olmaktan vazgeçemiyordu. Her zaman yaptığı gibi burnunun yarısına kadar sardığı başörtüsünü düzeltmek bahanesiyle yüzünü açtı. İki çocuk anası olduğu halde son derece gergin mat bir derisi vardı. Bir oğlan çocuğuna benziyordu”.

Aşık Ali için ölümü göze alır ve bütün suçu üstlenir: “O kadar söyledim. "Ali üstüne alsın," dedim. Hele kaltak... "Olmaz Ali'mi asarlar." İşte şimdi ne yapacağız?.. Ali'siymiş... Ali'si... Karı gibi karı olsa şu Ali'ye gönül verir mi? Ali, kendisini kurtarmaktan aciz”.

İşveli Hanım; güzel, alımlı, nazlı ve cilveli bir kadındır: ““Süsleniyor galiba... " diye düşündü. "Kadının oynadığı daima süslenir. Süslenirken de oynaklaşır. Başına gelen belalar belki de bu

huyundan. Kocasını asmaya götürüyorlarmış. Yukardan 'Bana sakız getir' diye seslenmiş... Kendisini asmaya götürürlerken de 'Durun saçımı tarayayım' mı derdi?"".

Umursamaz İnfaz edileceğini bilmesine rağmen ifadesini değiştirmemek konusunda inat eder ve bunun bir oyun olduğunu zanneder: “- İyi ama inatçı olsaydı... Söylememeye inat etseydi... Karakolda niye söyledi. Müstantikte niye söyledi?.. - Korkmuştur. - Hiçbir korku ölüm korkusundan beter değil. Şimdi neden korkmuyor? – idam galiba şaka geliyor karıya... - Bak bu doğru... Emin ol, kocasını zehirletmek de böyle şaka gelmiştir. Ali'yi sevmek de...”.

İnatçı “- Kanun ne yazıyor? Mutlak asılmalı diye mi yazıyor? - Öyle yazıyor. Bir de yazacağımız istidayı Hanım imzalamaz ki... Eşek gibi inatçı... - Siz ona bakmayın. Sen bildiğin gibi yaz. Söylemeyiverirsin. Parmağını bastırırsın. - Basmıyor ki... Geçen defa yazdığımı müdüre okutmuş... Müdüre yemin ettirmiş. O da belki kurtulurum diye korkuyor besbelli”.

Çaresiz İdam edilmeye götürülürken çaresiz bir biçimde Murat'a bağıırıp onu kurtarmasını ister: “- Murat ağabey yetiş... Murat ağabey beni asmaya götürüyorlar... Murat ağabey... diye haykırdı”.

Tözey (Yardımsever, İşveli)

Karakter “Namuscular” adlı eserde oldukça küçük bir rol alan Tözey'in detaylı bir şekilde işlendiği asıl eser “Karılar Koşuşu”dur. Anlatının asıl olay örgüsü onun cezaevine düşmesiyle başlar. Şoför Faik'le etmiş olduğu kavganın sonucunda kısa bir süreliğine hapis cezası alır. İstanbullu Murat'a ilgi duyan kadın karakter onun gündelik işlerini gönüllü olarak yapar. Konuşucu olduğu diyaloglarda ortaya koyduğu düşüncelerle hayat kadınlarının sorunlarıyla ilgili önemli tespitler yapar. Murat'a olan ilgisinden dolayı ona sürekli hediyeler alır ve gündelik işlerinin sorumluluğunu yüklenir. Bir hayat kadını olmasına rağmen bonkörlüğü nedeniyle diğer mahkumlar tarafından sevilir ve saygı görür. Kişilik özellikleri olarak Tözey; duyarlı, bilinçli/bilinçsiz, güvenilir/güvenilmez, cömert, inatçı, takıntılı, dostane, nazik/kaba, yardımsever, maceracı, talihsiz, dürüst, cesur, sosyal, sorumlu/sorumsuz, endişeli/rahat, sinirli/sakin ve sitemkar bir karakterdir.

Etkinlikler Malatya genelevinin namılı hayat kadınlarından biri olan Tözey, Vahap adlı bir erkekle ilişki yaşamaktadır. Toplum tarafından küçük görülme istemeyen Vahap, Tözey'e yazdığı mektupları Şoför Faik aracılığıyla gönderir. Bunu anlayan Tözey, Vahap'ın pısrıklığına kızar ve Faik'e hakaretler eder. Faik, Tözey hakkında şikayetçi olunca kadın karakter, bir ay hapis cezası alır. Onun cezaevine gelmesiyle birlikte gece vakitlerinde büyük bir eğlence düzenlenir. Türküler söylenir, oyunlar oynanır ve kahve falına bakılır. Tözey, yardımseverliği ve cömertliği nedeniyle bütün mahkumlar tarafından sevilip saygı görmektedir. Murat'ın namını duymuş olan Tözey, onu merak eder. Cezaevine düştükten bir gün sonra Murat'ın karşısına çıkar ve onunla tanışır. Murat'ın, kazak dikilmesi için aldığı yünle çorap örmek ister. Murat bunu reddeder. Bunun üzerine Tözey, onun çamaşırını yıkamayı ve yemeğini yapmayı teklif eder. Murat, onun bu iyiliğini kabul eder ve aralarında dostane bir ilişki başlar. Tözey'in geçmiş hikayesi şöyledir: “Bu asıl Akçadağlıdır. Gelin olduğu zaman on üç yaşında yokmuş. Fukara olduğundan bir ortakçıya vermişler. Oğlan babayığit ama fakir... Ağası buna göz koymuş. Bir gün, böyle orak zamanı, hizmetkarlara yemek götürürken yolunu beklemiş, zorla üzerine çökmüş. Tözey -o zamanki ismi Edibe- herifle boğuşmuş. Yüzünü, gözünü yaralamış. Teslim olmamış. Ağa buna öfkelenmiş. Devir, eşkıyalık devri. O gece kocasının koynundan dağa kaldırmışlar. İki ay dağda dolaştırdılar. Sonra kocası kabul etmedi. Pezevenge bak pezevenge... Ulan eşkıyalara karşı on üç yaşındaki karı ne bok yesin. Lakin bey, sen orospu dersin... Lakin Tözey'in yüreği değme erkekte yoktur”. Tözey'i ziyaret etmek için birçok iş arkadaşı gelip gider. Murat, çoğu zaman onlara eşlik eder ve yaptıkları işle ilgili onlardan bilgi alır. Tözey, cezaevindeki birçok mahkuma çeşitli konularda yardım eder. Murat'la oldukça yakınlaşmış olsalar da aralarında ciddi bir ilişki gelişmez. Ayşe Ana öldükten sonra Tözey, onun için mevlit tertip eder. Onun bu davranışı mahkumlar tarafından takdir edilir. Bir süre sonra cezasını doldurup cezaevinden çıktıktan sonra kurban kestirir ve etleri mahkumlara bağışlar. Tözey'in, özgürlüğüne kavuştuktan kısa bir süre sonra, eski dostuyla birlikte Malatya'yı terk ettiği haberi gelir.

Etkileşim Tözey, anlatının başkarakteri Murat'tan sonra en etkin olan anlatı kişilerindedir. Hacı Abdullah'tan sonra Murat'ın en yakın arkadaşı olur ve ona yakınlık gösterir. Başkaraktere birçok konuda yardımcı olur. Verilmek istenen birçok iletinin yansıtıcısıdır. Çoğu anlatı kişisiyle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Cesur Hayatı boyunca birçok zorluk yaşamış ve badireler atlatmış olan Tözey, oldukça cesur bir karaktere sahiptir. Hacı Abdullah onun hakkında şöyle der: "Lakin bey, sen orospu dersin... Lakin Tözey'in yüreği değme erkekte yoktur".

Gerçekçi Cezaevinde gerçekleşen bir olay sonucunda Başgardıyan, mahkumlara oldukça kızar. Tözey ona şöyle karşılık verir: "Biz buraya camiden gelmedik. Kimimiz hırsız, kimimiz katil... Kimimiz orospuyuz".

Talihsiz "Tözey'i Maho Ağa'nın hizmetkarına verdikleri zaman on üç yaşındaymış. Üç aylık gelirken ağa, tarlada üstüne hücum ederek cebren ırzına geçmiş. Şimdi, kız kerhanede, Ağa Akaçadağ Belediye Reisi...".

Cazibeli İşveli ve nazlı bir karaktere sahip olan Tözey, Murat'ta cinsel haz uyandırır: "İçinde epey zamandır uyuşmuş olan bir şey, durmuş bir diş ağrısı gibi, yeniden başlamıştı. Kadın görmek, mahpushane için makbul değildi".

Yardımsever Murat'la aralarında geçen bir diyalog: "- Yemek lakırdısı edilir mi? Ayıp bir şey... Canınız ne isterse emredin. Sizin burada hiç kimseniz yok. - Bakın bu olur. Evet... Canım bir yemek isterse, haber yollarım. - Çamaşırlarınızı da "eve" gönderip yıkatacağım... - Bu sefer de Hanım gücenir... Allah razı olsun, pekala yıkıyor. - Evet yıkıyormuş. Lakin ütü diye bir şeyin dünya yüzünde var olduğundan haberi bile yok... Gömleklerinizi ne yapıyorsunuz bakalım ?..".

Cömert "Dış kapının önünde Tözey duruyordu. Biraz hızlandı: - Safa geldiniz. İçeri buyursanıza... - Yok, girmeyelim. Kurban getirdim. Şurada kessinler de... - Kurban mı? - Evet. Vaadim vardı. Bir münasip hayvan bulamadılar da, üç dört gün geç kaldı. Etini fukaralara dağıtiverin".